

## Huvudredaktörens ord

### Handskrivet eller tryckt – var det frågan?

När jag skriver detta står sommaren för dörren och det är snart dags att trycka årets upplaga av *Sjuttonhundratalet*. Detta nummer har anförtratts en gästredaktion av tre litteraturvetare och en retoriker i Uppsala, doktorand Tim Berndtsson, filosofie doktor Annie Mattsson, professor Otto Fischer och professor Ann Öhrberg, som med hjälp av medförfattare utvecklar ämnet 1700-talets handskriftskulturer. Numret inleds med redaktörernas övergripande tankar och informativa forskningsbakgrund och följs av fem tematiska artiklar skrivna av Tim Berndtsson, Helga Müllneritsch, Liv Helene Willumsen, Randi Skjelmo och Ruth Hemstad. De diskuterar vad det innebär att läsa och skriva handskrivna texter när trycket också fanns som möjlighet. Hur uppfattades manuskriptet av 1700-talets samtid? Just detta århundrade var en övergångsperiod till vår moderna tid, då handskriften blev något exklusivt och ofta hemligt/personligt medan trycket mångfaldigades till allt lägre kostnad. Artiklarna behandlar avslutningen på en lång historisk period då manuskript och tryckta skrifter samexisterade i samlingar och i läsarnas medvetande på ett mer integrerat sätt än idag.

Bara drygt tvåhundraftio år har förflutit, men nu betraktas manuskript och tryckta skrifter på ett självklart sätt som två skilda medier. De katalogiseras i olika databaser, bevaras ofta på olika institutioner och utforskas av varsitt specialistskrå. Detta temanummer aktualiserar en diskussion om vilken betydelse detta får för vår kunskap om 1700-talet. Vad händer med analysen av textligt innehåll när forskningen har blivit avhängig digital katalogisering som bortser från proveniens, ordning och form – förutom just det faktum huruvida texten är tryckt eller inte?

Många forskare delar säkert den erfarenhet som jag nyligen gjorde, nämligen de besvärliga följderna av den kategoriska uppdelningen mellan tryckt och handskrivna text. Under mitt pågående forskningsprojekt har jag av och till i tre års tid letat efter ett dokument om ett politiskt sällskap i Stockholm. Handlingarna

beskrivs och refereras till utan signum i en bok från slutet av 1800-talet (vilket ju till senare tiders forskares förtret var rätt vanligt förr), och jag har inte kunnat släppa tanken på att återfinna dem. Kanske stälpte dock mina ledtrådar mer än de hjälpte personalen på de arkiv och bibliotek som jag uppsökt. Jag var nämligen övertygad om att handlingarna var en handskrift, eftersom det gällde ett sällskap som verkade ha tillkommit på informell väg och verksamt under några decennier kring sekelskiftet 1800. För att uttömma en sista möjlighet bad mig ändå bibliotekarien på Kungliga Bibliotekets handskriftssamling att skriva in dokumentets titel i LIBRIS, den svenska databasen över tryckta medier. Träff! Det handlade alltså om tryckta handlingar, inte de sirliga handskrivna statuter från andra sällskap som jag tidigare hade utforskat. Med ens var det möjligt att få fram det åstundade dokumentet – även om inte heller det var gjort i en handvändning efter ett sekels slumrande tillvaro i bibliotekets samlingar.

Under detta år har en långsiktigt viktig förändring kommit till stånd för *Sjuttonbundratat*. Det nordiska redaktionsrådet på sex medlemmar har kompletterats av tretton medlemmar i ett internationellt redaktionsråd, utsett för att bidra till tidskriftens ökade räckvidd utanför Norden. Medlemmarna tillför tidskriften bred kompetens, erfarenhet och vetenskaplig excellens. För redaktionens praktiska arbete innebär det tillgång till specialiserade kunskaper inom en rad 1700-talsämnen, en potentiell utvidgning av tidskriftens läsekrets och skribenter samt hjälp med granskning av våra artiklar.

Rådet består av två litteraturvetare, professor Karin Hoff i Göttingen som är specialist på skandinavisk litteratur och drama och professor Helen Watanabe O'Kelly i Oxford, vars specialområde är tysk litteratur med särskild inriktning på kvinnliga författarskap och barockens hovkultur. I rådet ingår även två framstående kännare av upplysningen och 1700-talets lärdomshistoria, nämligen professor Laszlo Kontler i Budapest och professor Knud Hakonssen i Erfurt. Professor Thomas Munck från Glasgow bidrar med kompetens inom komparativa kulturella, sociala och politiska perspektiv på tiden före och under franska revolutionen. Vidare består redaktionsrådet av docent Thomas Wallnig i Wien, specialist på Centraleuropeisk religiös och intellektuell historia under tidigmodern tid och professor Pierre-Yves Beaurepaire i Nice, auktoritet inom en annan typ av nätverk väsentligt för 1700-talets sociabilitet och intellektuella liv: europeiskt frimureri. Rådet består även av professor Éric Schnakenbourg i Nantes vars forskningsinsatser rör fransk-nordiska relationer under 1700-talet. I rådet ingår dessutom två amerikanska konsthistoriker med särskilt fokus på Norden, docent Michael Yonan från Missouri och docent Kristoffer Neville i California Riverside, experter på

skandinavisk rokoko och familjen Tessin. Två globalhistoriker är medlemmar av rådet, nämligen docent Karen Oslund i Towson, specialist på Island, Grönland och Färöarna utifrån maritima, kulturella och miljöhistoriska perspektiv och docent Jacqueline Van Gent, Perth, stor kännare av tidigmoderna koloniala kulturmöten utifrån genus- och känslöhistoriska perspektiv. Den trettonde medlemmen av redaktionsrådet, Michael North i Greifswald, har bidragit med värdefulla synteser om 1700-talets materiella kultur. Redaktionen välkomnar varmt samtliga nya medlemmar i rådet och tackar för förtroendet att få del av deras tid och kunskaper för att höja tidskriftens kvalitet.

Slutligen vill jag som huvudredaktör särskilt tacka för temaredaktionens insatser med detta nummer och ge en eloge till Per Pippin Aspaas, vår ordinarie norska redaktör som noggrant har tagit sig an de norskspråkiga artiklarna. Till er, ärade och oundgängliga läsare av *Sjuttonhundratalet*, överlämnar jag nu en intressant djupdykning i handskriftskulturer på 1700-talet. Jag önskar er mycket nytta och nöje under läsningen!

*My Hellsing i juni 2017*